

RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 85 (22).**

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Wabariigi Walitsuse wastus rkl. J. Piiskar'i küsimiste peale. — 1) wäikerentnikkude wahekordade korraldamise asjus rendileandjatega, kelle rendilepingud on pikendatud Riigikogu poolt 17. märtsil 1921 a. wastuwõetud wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seadusega („Riigi Teataja“ nr. 20—1921 a.) kuni 1. maini 1922 a.; 2) mõisade tükeldamise tõttu maast ilmajäänud mõisatööliste elujärje korraldamise asjus; 3) eluaseme seaduseelnõu esitamise asjus. — 3. Wabariigi Walitsuse wastus rkl. W. Maaker'i küsimise peale Wabariigi Walitsusele Wabariigi Walitsuse poolt 28. jaanuaril 1920 a. wastuwõetud määruse metsade ostumüügi lepingute kohta („Riigi Teataja“ nr. 17/18—1920 a.) asjus. — 4. Wabariigi Walitsuse wastus rkl. J. Soans'i küsimise peale üliõpilaste koosoleku kohta Karjala asjus Tartu ülikooli ruumides. — 5. Wabariigi Walitsuse wastus rkl. J. Piiskar'i küsimise peale noorsooühingutest osawõtmise keelu kohta. — 6. Ajutine seaduseelnõu palgatööliste tasu alammäära kohta — tagasi lükatud. — 7. Seaduseelnõu erakorralise 500.000.000 marga suuruse krediidi awamise kohta siseministeeriumile laenu andmiseks Tallinna, Narwa ja Tartu linna omawalitsustele töölise elumajade ehitamise tarwis — tagasi lükatud — 8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Riigikogu koosolek 8. detsembril 1921. a. kell 10 h. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 71 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem.**
Sekretääri kohal abisekretäär **W. Pezold.**

Walitsuse lauas: põllutöominister **B. Rostfeldt** ja haridusminister **H. Bauer.**

Koosolek algab kell 10.15 min. hom.

1. Päewakorra Juhataja **A. Kerem** kinnitamine. rem: Awan Riigikogu koosoleku. (Kära pahemal pool ja keskel.) Ma palun rahu. Ettepanekut päewakorra täiendamise ehk järjekorra muutmise kohta ei ole. Riigikogu läheb esimese päewakorra-punkti juure.

2. Põllutöoministri Põllutöominister **J. Piiskar'i** küsimiste wastus rkl. **J. Piiskar'i** küsimiste peale. **B. Rostfeldt:** Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu liige herra Piiskar, pööras järgmiste küsimistega põllutöoministri poole:

„1) Kas ja kuidas kawatseb põllutöoministeerium korraldada pärast 1. maid 1922 a. nende wäikerentnikkude wahekordi rendileandjatega, kelle rendilepingud on pikendatud Riigikogu poolt 17. märtsil 1921 a. wastuwõetud wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seadusega („Riigi Teataja“ nr. 20 — 1921. a.) kuni 1. maini 1922. a.

Põllutöoministeerium arwab, et neid wahekordi tuleb lahendada seadusandlisel teel. Praegu kogutakse materjaale ja wast peale jõulut jõuab nii kaugele, et seaduseelnõuga Riigikogule esineda.

Teine küsimine: „Kuidas kawatseb põllutöoministeerium korraldada nende mõisatöölise elujärje, kes mõisade tükeldamise tõttu on jäänud ja weelgi jääwad ilma maata ning hoopis ilma eluasemeta.“

Põllutöoministeeriumi andmete järele on ilma maata jäänud mõisade jaotuse tõttu 50% mõisatöölisi. Ilma eluasemeta ei ole töölisi mitte jäänud, wälja arwatud üksikud juhtumised. Igalpool, kus wõimalik, on töölised korteritesse jäetud. Läänud kewadel oli põllutöoministeeriumil kawatsus töölisi maaga ajutiselt rahuldada, andes 3—5 perekonna peale ühe normaaltalu. Kahjuks ei suutnud põllutöoministeerium seda kawatsust järjekindlalt läbi wiia, selle tõttu, et möödaläinud kewadel mõisade likwideerimine hiljaks jäi. Eelolewal aastal kawatseb põllutöoministeerium järjekindlalt seda korraldust läbi wiia, siis saaksid mõisatöölised ajutiselt maaga rahuldatud.

Mis puutub kolmandasse küsimisesse: Kas ja millal kawatseb põllutöoministeerium esitada Riigikogule eluaseme seaduseelnõu, siis wõin wastata, et põllutöoministeerium ei eita eluaseme seaduse wajadust. Ministeerium ei ole aga suutnud seda seaduseelnõu weel wälja töötada. Millal see seaduseelnõu walmis saaks, on mul praegu raske öelda, wõib olla; et mitte enne kewadet.

3. Põllutöoministri Juhataja **A. Kerem** wastus rkl. **W. Maaker'i** küsimise peale. **rem:** Riigikogu läheb teise päewakorra-punkti juure.

Põllutöominister **B. Rostfeldt:** Riigikogu liige herra Maaker pööras Wabariigi Walitsuse poole järgmiste küsimistega:

„1920 a. 28. jaanuaril wõeti Wabariigi Walitsuse poolt wastu: määrus metsade ostu-müügi lepingute kohta („Riigi Teataja“ nr. 17/18 — 1920 a.).

1) Palun Wabariigi Walitsust teatada: Kui palju tuleb selle määruse § 3 põhjal endistele omanikkudele metsi tasuta rainumiseks wälja anda?

2) Kui palju on selle määruse põhjal metsi 1920/21 majandusaastal wälja antud?

3) Kui palju metsi tuleb selle määruse põhjal 1921/22 majandusaastal wäljaandmisele?

4) Kui suurel arwul loodab põllutöministeerium käesolewal majandusaastal asunikka ehitusmaterjaliga warustada?

Nende küsimiste peale teatan, et 1) 28. jaan. 1920 a. wäljaantud määruste täitmiseks on wälja antud 1920. a. 1.757,5 tiinu metsa; 2) 1921 a. 480,80 tiinu metsa; 3) tuleks wast anda edaspidi umbes 100 tiinu, mille kohta otsuse peale protestid sisse antud, seega oleks määruste § 3 põhjal kokku 2.338,3 tiinu üleüldse lepingute järele wabaks antud.

Mis puutub 4. küsimisesse, siis on mul au teatada, et metsade peawalitsuses andmete järele on ette walmistatud metsaülemate poolt wäljaandmiseks kunnj kewadeni 493.863 puud, 46.016 palki ja 303,80 tiinu metsa. Et nendest arwudest pilti saada, siis wõiks neid nii seletada: Metsade peawalitsuse normide järele wõib asunik saada 261 puud ehk 330 palki. Kui 493.863 puud jagada igale asunikule 261 puud, siis rahuldaks see 1.892 asunikku: 46.016 palki jagada igale asunikule 330 palki, see rahuldaks 140 asunikku ja 303,80 tiinu metsa wõib rahuldada 910 asunikku. Kokku umbes 2.950 asunikku.

Siin tuleb arwesse wõtta, et 6 metsaülema poolt weel andmed saamata. See teeks, wõib olla, 6% sellest arwust mis siin nimetatud. Peale selle on korraldus tehtud, et tarbekorral wõib wälja anda kunni 200% aasta langist, tähendab, 2 aasta langid. Harilikult wõiwad metsaülemad wälja anda 40% aasta langist.

4. Haridusministri Juhataja **A. Kerem:** Riigikogu wastus rkl. **J. Soans'i** küsimise peale. läheb kolmanda päewakorrapunkti juure.

Haridusminister H. Bauer: Esimese küsimise peale, kas wastab tõele ajalehes „Kajas“ toodud teade, et Tartu ülikooli ruumides pidi Karjalale abiandmise küsimuse arutamiseks üliõpilaste koosolek kokku astuma, ei ole Wabariigi

Walitsusel wõimalik wastata, sest walitsusel ei ole ühendust ajalehtede toimetustega ja walitsus ei tea, kust allikast ajalehed oma teateid on ammutanud. Küsimise peale, kas peeti koosolek ära, wõib wastata, et sarnast koosolekut mitte ära peetud ei ole. Kolmanda küsimise peale, missugune seisukoht on Wabariigi Walitsusel koosolekute kohta, kus arutatakse nõukogude walitsuse wastaliste bandede toetamist, wõin wastata, et Wabariigi Walitsuse seisukoht selles asjas on järgmine: 1) mis koosolekute wormilisesse külge puutub, siis on siin seisukoht samasugune, nagu iga teiseigi koosoleku kohta, 2) sisuliselt talitab walitsus täielikus kokkukõlas Wenemaaga tehtud rahulepinguga.

Juhataja **A. Kerem:** Riigikogu läheb neljanda päewakorrapunkti juure.

5. Haridusministri Haridusminister **H. Bauer:** Auswastus rkl. **J. Piiskari** küsimise peale. tatud Riigikogu liikmed! Esimese küsimise peale, kas haridus-

nisteerium on ära keelanud õpilastele osawõtmise sotsialistlikkudest noorsooühingutest, wastab Wabariigi Walitsus järgmiselt: Teade wastab ainult osalt tõele: õpilastele on ainult ühel juhtumisel ja nimelt üle pärnumaalisesest sotsialistlikust noorsooühingust osawõtmine keelatud. Teise küsimise peale, missugustel põhjustel leiti see korraldus tarwilik olewat, wastab Wabariigi Walitsus, et see korraldus leiti tarwilik olewat riiklistel põhjustel. Kolmanda küsimise peale, missugused abinõud mõeldakse tarwitusele wõtta õpilaste wastu, kes seda korraldust ei täida, teatan, et õpilaste wastu, kes seda korraldust ei täida, wõetakse tarwitusele seaduses ettenähtud abinõud. Neljanda küsimise peale, kas käib see kristlikkude sotsialistlikkude noorsooühenduste kohta, wõin teatada, et haridusministeerium täidab seadust ja kaitseb riigi huwisid parteide wahelokordade peale waatamata. Wiienda küsimise peale, kas kawatsetakse see keeldkorraldus laiendada ka kodanliste noorsooühingute, liitude, spordi, karskuse, skoutide ja teiste noorsooorganisatsioonide kohta, wõin wastata järgmiselt: Keeldkorraldus wõib laiendatud saada ka teiste ühingute peale, kui selleks mõjuwaid põhjusi peaks olema.

6. Ajutine seaduseelnõu palgatöliste tasu alam-määra kohta. Juhataja **A. Kerem:** Neljas päewakorrapunkt on läbi. Riigikogu läheb V-da

päewakorra-punkti juure. Kodukorra järele otsustab Riigikogu, kas otsekohe selle seaduseelnõu arutamisele asuda, wõi see seaduseelnõu enne komisjoni anda.

J. Wanja (kom.): Ma panen ette kohe selle seaduseelnõu arutamisele asuda.

Juhataja A. Kerem: On tehtud ettepanek — kohe seaduseelnõu arutamisele asuda. Kuna käesolewal korral ette nähtakse kaks wõimalust: kas seaduseelnõu arutamisele asuda, wõi seaduseelnõu komisjoni anda, siis panen ma rkl. Wanja ettepaneku hääletamisele ja loen, et need, kes selle vastu hääletawad, hääletawad komisjoni andmise poolt. (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Sellega on otsustatud kohe seaduseelnõu arutamisele minna.

J. Wanja (kom.): Teie teate muidugi paremini, kui suur wabrikandi sissetulek on, kui palju tema igapäew oma ettewõttest saab ja kuipalju teie päewane sissetulek on mitmesugustest kõrwalteenistustest kokku ning kui palju teeniwad marodöörid — riigiwargad päewas. Ma usun, et teil selge on, et kui teie ja teie walitsus millegi kohta selgust tahab, siis selleks alati järeleuurimine ette wõetakse. Näituseks, kui on tarwis selgusele jõuda, kui palju üks tööline wõib riiki kukutada, siis korjatakse selleks terve kari töölisi kokku ja wiiakse türmi, kus neid igasuguste suureks-tegewate klaaside läbi uuritakse. Kui palju riigiwaras riiki õõnestab ja kui palju temal sissetulekut on, seda ei uurita ja sellest järeldan, et see teil selge on. Mina liigun tööliste hulgas ja tean, kui suur nende päewane sissetulek on. Keskmiselt on nende päewapalk 100 marka; mustatöölised, kes wäljaspool wabrikuid töötawad, saawad keskmiselt 150 marka päewas. Siit wõite juba ise järeldada, kas wõimaldab sarnane palk korralikult elada, kui palju selle palgaga saaks kehakatet ja jalawarjusid muretseda ja, kui töölisel weel perekond on, kas tuleb ta selle palgaga üleüldse wälja, et lapsi koolitada. Parem ei ole ka teie ametnikkude elukord ja teie õpetajad saawad keskmiselt 3000—4000 marka kuus ja sedagi maksetakse mitme kuu tagant järele. Kord tähendas Riigikogu liige Laidoner, et meie tööliste olukord olewat kõige parem, sest tööline tegewat oma 8 tundi ära, saab selle eest ületunnitööga kokku wõrdlemisi hea palga, ma ei mäleta, 200 wõi 300 marka. Ta tunneb ennast täiesti korralikult ära elada

wõiwat ja „spordiharjutuseks“ wõtab ta pärast tööloppu weel käruwarred pihku ja läheb pakkisid wedama. Oli weel tähendatud, et meie riigiteenijad ja kantsleiametnikud on selle poolest palju wiletsamas seisukorras, — neil on tarwis paremat korterit ja puhtamalt riides käia ja tal pole aega käruwarsi pihku wõtta. Ka töölisel oleks ju õigus ja wajadus paremat korterit saada, sest ta teenib seda iga moodi ära. — Ta peab enese tööga ülewal pidama ka kõiki neid, kes ise tööd ei tee. Ta on sunnitud enesele kõrwalteenistust otsima, sest päewapalgaga ta elatud ei saa. Nüüd tahetakse sedagi wiletsat päewapalka weel kärpida ja herra Laidoner on esimene olnud, kes oma wabrikus tööliste palka vähendas. Kuuldawasti on seal tükitöö tasu 100% vähendatud. (Paremalt poolt: Siis ei jää ju midagi järele.) Ma arwan kõige päewapalgaga kokku. (Paremalt poolt: Ka siis ei jää midagi järele!) Kristlased palwetawad ja nurisewad selle üle, et rahwaarw väheneb, neil oleks igatahes kasulik, kui töölistel suured perekonnad oleks ja selle tõttu ikka rohkem neid wiletsaid ihmale kaswaks, kes oma waewlemisega teistele hõlpsusid walmistawad. Kõike seda arwesse wõttes, arwan, et meie sugugi ei liialda, kui oma seaduseelnõus 300 marka päewapalgaks määrame. Ka selle sumмага ei saa kuigi suurelt ega prassides ära elada, ei saa minna „Kuld Löwisse“ (K. Ipsberg (põl.) kohalt: Kas see on tarwilik?) Ma arwan just, et see kellegile tarwilik ei ole, ja sellepärast ei nõuagi meie nii suurt päewapalka, kui teie. (O. Amberg (kristl.) kohalt: Aga teie peate ju ka aastapäewi!) Kui meie mitme aasta kohta ühe aastapäewa peame, siis näete teie seda kohe, aga teie peate nädalas 7 aastapäewa, mis 24 tundi pikad ja seda teie ei näe. Arwan, et meie rühma poolt esitatud seaduseelnõu palkade alammäära kohta kõigile erakondadele, eriti neile, kes endid tööliste huwide kaitsjaks nimetawad, wastuwõetaw on, iseäranis loodame toetust Tööerakonna poolt. Töölised saawad igatahes teada, kuidas erakonnad Riigikogus selle seaduseelnõu peale on waadanud. Teen ettepaneku seda seadust vastu wõtta.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed. Üks on kindel, praegused palgad ei wõimalda töölistele äraelamist. Kuid sarnasel kujul, nagu Kommunistline Töölisterühm selle seaduseelnõu on esita-

nud, on tal suured puudused ja wõiks peaaegu ütelda, et kui meie selle projekti sarnasel kujul vastu wõtame, siis töölise seisukord Eestis mõnes asjas weel halwemaks muutub. Kõige pealt tahetakse selles seaduses kindlaks määrata üleriikline ühesugune palga alammäär, kuna ometi olud ja elamistingimised kohtade järele väga mitmesugused. Näituseks on tarbeainete hinnad Kuressaares hoopis teised, kui mõnes teises linnas. Mis puhtub alaealiste töökaitseks, siis on selles seaduses ette nähtud alaealiste wanadus 14—16 aastani. Praegumakswas seaduses loetakse töölist alaealiseks aga kunni 17 aastani. Mina isiklikult leian, et otstarbekohasem on alaealust kaugemate aastateni lugeda, alaealuse piirid laiendada. On tööstusharusid, kus alaealiseks loetakse töölist isegi 18—19 aastani. Ma ei näe mingisugust mõjuwat põhjust seda määra vähendada. Siin seaduses on öeldud: „Sellele seadusele alluvad kõik töölised, ametnikud, õpetajad ja teised isikud, kes saavad tasu oma tööjõu eest ka eraettevõtjalt, riigilt ehk ühiskondlikult asutuselt, välja arvatud põllutöölised jne.“ Leian, et sõna „ka“ siin täitsa üleliigne on. See lubab järeldada, et eraettevõttes jne. töölistel weel mingisugune muu sissetulekuallikas peab olema. Siis on siin weel nimetatud õpetajad, kuna tähendamata jäetud, kas selle all kiriku wõi kooliõpetajaid mõeldakse. (N a e r.) Tekib küsimus, kuidas siis pastoritele 8-tunnilist tööpäewa sisse seada. Pealegi vähendaks see seadus kooliõpetajate palkasid, nad saaksid selle järele umbes 4000 marka kuus, kuna nad praegu rohkem saavad.

Lõpuks jäetakse sellest seadusest välja rohkearwuline põllutöölise proletariaat. See on kõige suurem osa töötawast rahwakklassist. Kõik need puudused on niiwõrd suured, et meie neid siin, Riigikogus parandada ei saa, sellepärast teen ettepaneku seda seaduseelnõu töökaitse komisjoni anda. (Paremalt poolt: Mis taga nii pikalt mängida, lühidalt teha.)

A. Anderkopp (töer.): Ma tahaksin omalt poolt tähelepanu juhtida tegeliste puuduste peale ja juure lisada, et Riigikogu selle seaduseelnõu sisulisele arutamisele asuda ei saa, ega selle kohta oma kindlat seisukohta wõtta. See ettepanek ei tohiks vastu wõetud saada, sest sellega on kohustused riigile peale pandud. Niisuguste seaduseelnõudega esinemine, kus määratud kohustused peale pannakse, on riigi kor-

raliku majapidamise häwitamine. Käesolewal juhtumisel tahetakse wahekordi luua, mis praegusele seisukorrale kahjulikud on. Täna hommikul sain teate, et raudtee alamteenijad saavad umbes 150% ennesõjaaegsetest palkadest. Nüüd tahetakse seda wahekorda weel suurendada, wististe kunni 200%ni. Kui nüüd seda eelnõu waadata, siis on käega katsutaw, et eelnõu sisseandjad ilma mõtlemata on talitanud. Nad on selle eelnõuga, arwatawasti ise wähe tuttawad. Edasi, § 2 ei ole nimetatud kuupäew, millal see Riigikogus vastu on wõetud. Nähtawasti selle eelnõu sisseandjad kuupäewa ei teadnud. Niisuguste asjadega välja tulla ei maksaks, mis sisuliselt uued wahekorrad tekitaks. Seda seaduseelnõu läbi kaaludes ja kõiki põhjusi arwesse wõttes, ei saa kuidagi selle wastuwõtmise poolt hääletada ja teist ettepanekut teha, kui seda, et ta tagasi lükataks.

A. Hansen (is.): Meil on üks asi selge, et praegu maksetawad palgad kaugelki ei wasta praegusele elatismiinumile. Herra Anderkopp tähendas, et ta täna hommikul teate saanud raudteelaste palkade kohta, mis 115% ennesõjaaegsetest välja teha. (Wahelhüüed: Raudtee madalamad teenijad!) On igalühel teada, et raudteeteenijad ka enne sõda paiguti liiga wäikest palka said — 18- ja 20-rublaline kuupalk ei wistanud ka wanasti elatismiinumile, waid see oli näljapalk ja näljapalgaks on ta tänapäewani jäänud. Tõsi on, et üksikud ametnikud praegu samasuurt palka saavad, kui enne sõda, kuid üks asi on kindel, et suurem osa töölisi ei saa mitte neid palkasid. Kui meie wõtame keskmise protsendi, siis on see sagedasti vähem kui 75%, ennesõjaaegsest normist. Meil on aga ka teada, et mitte ainult siin Eestis, waid igalpool sellel frondil kodanlus peale tungib, nimelt palkasid maha surutakse. Olgugi, et Wabariigi Walitsus wabrikantide ettepaneku tagasi lükkas palkade ümber normeerimiseks. Tegelikult on siiski palkade vähendamise juure üle mindud riiklistes, kui ka eraettevõtetes. Peasissetulek oli siiasaadik tükitöö, mida wiimasel ajal vähendada on hakatud ja seda mitte üksi eraettevõtetes, waid ka riiklistes. Esimesena on algust tehtud „Karawaani“ töökodasid ja ei ole ka praegu Tallinnas töökodasid ega ettevõtteid, kus see mitte ei edeneks. Tükitöö hinna vähendamine tähendab sisuliselt sedasama, mis palga wä-

hendamine, sest põhipalk ei wasta elatismiinumile. Mina arwan, et töölised peawad selle peale reageerima ja kindlasti sellele wastu astuma. Öeldakse siis, et esitatud seaduseelnõu olla liiga puudulik, et seda ei saa mitte arutusele wõtta ja tehti ettepanek seda tagasi lükata. Kui teie arwate, et tema puudulik on, siis on Riigikogu liigetel wõimalus seda komisjoni anda. Herra Anderkopp läks weelgi kaugemale, öeldes, et see seaduseelnõu on niiwõrd puudulik, et sunnitud oleme seda tagasi lükkama. Kuid herrad, asub ju walitsemise pukil teie esitus. Temal on wäga hästi teada see olukord, milles töölised waewlewad. Miks ei nõua teie walitsuselt üks „eht“ seaduseelnõu elatismiinumikohta. Ehk miks ei tee teie seda ise. Linnas pole see asi weel niikaugele läinud, kui maal, kus töötatööliste arw iga päewaga kaswab. Praegu, kus sesooni tööd lõppenud, nagu turbalõikamine, kraawidepuhastamine jne. on maal, eriti Wiljandi maal, niisugune seisukord, kus peremees riputab wanad pastlad aiateiba, öeldes: „Waata Jaan wõi Jüri, las läheb weel paar päewa mööda, siis palud sa minult tööd, et need pastlad omale saaksid!“ (Wahelhüüe paremalt poolt: To hoo, lisa weel pipart juure!) See on fakt ja sellega tuleb rehkendada. Niisugune hingeelu wõtab maad ka linnas, kus töötatööliste hulgad iga päewaga suurenewad. Täname „Waba Maa“ kirjutab 200 wedurist, mis jällegi Eestisse parandada antud, mis kaasa aitama peab meie tööpuudust lahendada. Niisugused teated ilmuwad ainult ajalehtis, kuid tegelikult pole neid tellimisi näha. Wõib olla, tarwitakse seda ainult propagandaks. Kui öeldakse, et see seaduseelnõu puudulik on, selle wastu ei tahagi keegi waielda, et tal puudused on sees, siis on teil käed awatud, et neid puudusi parandada. See wäide ei ole millegagi põhjendatud. Mina arwan, et kui teil tõsine tahtmine oleks olnud sarnast seadust wälja anda, siis oleks teie seda ammugi wõinud teha. Omalajal, kui kodanlastel oli tarwis kaitset ja suurtükka eõõta, siis pandi maksuma igasugused ajutised korraldused töökaitse alal, nüüd ei taheta aga selle küsimusega mingisugust tegemist teha. Ma näen juba ette, et ka see seaduseelnõu, nii kui teised töötatööliste toetamise seadused, tagasi lükatakse. Et enamusrühmad kaasa hääletasid meile, et seda seadust I lugemisele wõtta, siis tähendab, et nad tahawad seda küsimust täitsa maha hääletada ja ma usun, et nad

herra Anderkopp'i ettepaneku poolt hääletawad. See on selge, nii kui ka see, et teie komisjonidest ega Wabariigi Walitsuselt ega ka siit kõnetoolilt herrade kodanlaste poolt ei tule ühtki seaduseelnõu, mis tööliste kaitset pakuks. Meie igatahes saame seda seadust toetama ja tema II-le lugemisele asumise poolt hääletama.

Juhataja **A. Kerem**: Ma asun hääletamisele. Ettepanekud on tehtud, et seda seaduseelnõu anda töökaitse komisjoni ja teine ettepanek, et teda I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse esimest ettepanekut.) See ettepanek on saanud poolt 26 häält, wastu 27, sellega on ta tagasi lükatud. (Hääletatakse teist ettepanekut.) Nähtaw enamuse on wastu. Sellega on see seaduseelnõu tagasi lükatud.

Riigikogu läheb 6. päewakorrapunkti juure.

7. Seaduseelnõu erakorralise 500.000.000 marga sauruse krediidi awamise kohta siseministeriumile laenu andmiseks Tallinna, Narwa ja Tartu linna omawalitsustele tööliste elumajade ehitamise tarwis.

Kodukorra § 47 põhjal otsustab Riigikogu, kas selle seaduseelnõu arutamisele asuda, wõi enne komisjoni anda. Selles mõttes wõin ma anda sõna 2 poolt ja 2 wastu.

E. Kägu (kom.): Ma panen ette selle seaduseelnõu I lugemisele asuda.

Juhataja **A. Kerem**: Ettepanek on tehtud, et selle seaduseelnõu I lugemisele asuda. (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud. Sellega on see ettepanek wastu wõetud.

E. Kägu (kom.): Nagu teie juba isegi teate, on hirmus sõda 7 aasta jooksul kogu maad laastanud. Selle aja jooksul ei ole Eestimaal mingisuguseid suuremaid ehitusi olnud peale üksikute wäikeste üttide ja sellepärast on meie korterikriis nii suureks kaswanud, et sellest enam kuidagi üle ei saa. Praegu on töölised sunnitud terve perega wäikestes urgastes elama, kus hädawaewalt ainult ühel inimesel ruumi on. Sedawiisi edasi minna on täitsa wõimatu. Meie kuulsime teisipäewasel, wõi reedesel koosolekul rahaasjanduse komisjoni esitist riigivanema Päts'i toasisseseade kohta, mille peale miljonid mõeldakse ohwerdada. Selle wastu ei hääletanud palju keegi, waid hääletasid heameelega poolt, et las riigi-

wanem elab sulgedes ja siidis ja las linnud lehiwad ümber. Kui meie aga vaatame tööliste olukorda, kelle õlgadel riik seisab... (Wahelhüüe keskel: Aga põllumehed?). Need on väikesed poisid. Need ei ole riigi toetajad, waid rohkem riigi kurnajad. (Naer paremal pool.) Tööliste, kelle õlgadel riik seisab, ja kes teda esitawad ja ülewal peawad, nende heaks ei astuta sammugi walitsetate erakondade poolt, nende heaks ei esitata mingisugust seaduseelnõu, mis nende olukorda wähegi parandaks, wähemalt korterite poolestki. Muidugi, seda ütlen ma juba ette, et ka see seaduseelnõu saab paremalt poolt tagasi lükatud. (Wahelhüüe paremalt poolt: Ei lükka, ei lükka!) Waatame Narwas, kus nõnda nimetatud wabadussõjas terve linnajagu ühe ainsa päewa jooksul maha põles. (Wahelhüüed: Kelle pommide läbi ta põles?) See ei puutu asjasse, kelle pommide läbi ta põles. Läheme teinepoole Narwa, kus I polgu soldatid tõrwalontidega terwelt 52 küla maha põletasid. Nende majade ülesehitamiseks ei ole walitus mitte sõrmegi liigutanud. Seda sama näeme ka Tartus ja kogu Eestimaa linnades. Igalpool on majad lagunened, ükski majaperemees ei ole waewaks wõtnud oma maju remonteerida wõi korraldada.

Ja sellepärast et meie seda kauem ei suutnud pealt waadata, oleme selle seaduseelnõuga esinenud. Kui hea wõi kui halb tema on, seda otsustate muidugi teie, aga igatahes peate teie teadma, et meie ei ole mitte ülikoolist siia tulnud, waid alasi ja sahkade tagant. (Hüüe paremalt poolt: Aga Kingissepp?) Kingissepp teeb ainult saapaid, teil on ju igal ühel kingissepa töö jalas. (Naer). Et seda pikemalt ei ole waja seletada, see on igatühele arusaadaw. Panen ette seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

P. Keerdo (is): Riigikogu poolt wastuwõetud uus üüriseadus ei lahenda kahtlemata korterikriisi, ta ei kitsenda suurte korterite pidamist ja jätab majamanikkudele laiad tegewuswõimalused. Wabariigi Walitsus omalt poolt, selle asemel, et katsuda korterikriisi lahendada, suurendab seda sellega, et ka kokku ostab omale kõikisugu maju, missugused ta wäga hästi ise oleks wõinud ehitada. Käesolew seadus tahab korterikriisi tööliste suhtes lahendada, milleks ongi nõutud see 500 miljoni krediit. Minu arwates see seadus küll mitte tööliste korterikriisi täies ulatus

ses ei lahenda, sest esiteks on see summa juba niiwõrd wäike, et kui sellest maju ehitama hakata, siis ei jätku sellest, et tööliste korterikriisi täies ulatuses lahendada. Ja teiseks, kui nüüd selle seaduse järele antakse terve see summa Tartu, Tallinna ja Narwa linna omawalitsuste kätte, siis meie teame ju, et need omawalitsused seisawad kodanlisest enamusest koos ja mina isiklikult ei looda nendelt, et nemad seda krediiti õiglaselt tarwitawad ja korterikriisi tööliste kasuks lahendawad.

Kuna aga need tööliste wiletsad korteritingimised kiiret lahendust nõuawad, ja et selle seaduseelnõu teisel lugemisel võimalus on wastawaid parandusi teha ja neid puudusi kõrwaldada, mis temas praegu olemas on, siis saab meie rühm selle seaduse wastuwõtmise poolt hääletama.

A. Schulbach (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! Kommunistline Töölisterühm esitades seda seaduseelnõu Riigikogule, on nähtawasti tahtnud kaks kärbest ühe hoobiga tabada. Esiteks lahendada korterikriisi suuremates kodumaa linnades ja teiseks anda võimalust sõja tagajärjel mahapõlenud majasid üles ehitada ja parandada. Mis puutub esimesse ülesandesse, siis pean mina otsekohe ütleva, et Wabariigi Walitsus ja iseäranis siseministeerium ei ole täitnud sellel alal neid lootusi, mis tema peale on pandud. Linnadeliit, eriti Tallinna linnawalitsus on juba ammu näidanud, et tõsine korterikriisi lahendamine wõib sündida ainult uute majade ehitamise teel. Sellekohased materjalid on ka esitatud juba aasta eest siseministeeriumile. Kuid siseministeerium ei ole sellel alal senni ajani mitte midagi ära teinud. Teiselt poolt on ka üüriseaduse arutamise ajal tõsist tähelepanu selle peale juhitud, et riik peaks tõesti wäga laialdasele majade ehitamisele asuma. Kuid see on ainult asja teoreetiline külg. Tegelikult on aga kindel, et niisugusel suurel ettewõttel peab olema põhjalikult wälja töötatud kawa. Ei ole mitte küllalt sellest, et meie ütleme, et saab määratud selleks otsarabeks 500 miljoni krediit. Kui nüüd siseministeerium ei ole suutnud linnadeliidu poolt temale esitatud materjali läbi töötada, siis ei ole ka mitte lootä, et selle krediidi määramisega see asi iseenesest liikuma saab pandud. Kõneleja pahemalt poolt ei salanud, et see seaduseelnõu demonstratiivset iseloomu kannab. Iseäranis herra Keerdo toonitas seda, et linnawalitsusi moodustawat kodanlased ja et

need tõsiselt sellel alal mitte midagi ära ei tegewat. Juhin tähelepanu selle peale, missuguse iseloomuga see seaduseelnõu kokku on seatud. Siin räägitakse, et lubatakse laenu anda 500 miljoni marka, ja et seda laenu õigus on saada linnawalitsustel Tallinnas, Tartus ja Narwas. Aga kui nüüd meie demonstratiivselt määrame selle krediidi ja kui linnawalitsused ei taha seda tarvitada, siis jääb see krediit õhku ripuma. Juba sellepärast, et see seaduseelnõu demonstratiivselt ilmet kannab, juba sellepärast tuleb ta tagasi lükata. Protesteerimise põhjuseks on see, et kommunistid tahawad siin seda auwõlga, mis meie riik wõlgneb Narwa linnale, kätte saada ja ära kasutada oma kihutustöö heaks. Ma juhin tähelepanu selle peale, et Riigikogu Kommunistlike rühma esitajad seda legewust wõib olla heaks kiidawad, kui need isikud, kes mõtteliselt nendest mitte kaugel ei olnud, omalajal Narwa linnas häwitustööd tegid. Lugege läbi see selguskiri, mis seaduseelnõu juures on, siis leiata, kui põlglikult räägitakse nendest „puuõnnidest“, mida on kommunistide pommid purustanud ja ära põletanud. Ma arwan, et sarnast hindamist ei tohiks meie Riigikogus aga mitte olla. Pean ütleva, et kui sõja läbi kahju saanud kohtadel on õigus tasu saada, siis on seda ka Narwa linnal. Ometi on juba kõigis teistes maa-kohtades sõjakahjud tasutud, on võimalus antud üles ehitada ennem häwitatud hooned, kuid waene Narwa ootab senni ajani, sest ta on lojaalselt kannatanud, ja ei ole mitte äärmise pahempoolse kihutustööle andunud; ei ole mitte tähele pandud, et ta senni ajani on ootanud ja et ta senni tasust ilma on. Kuid mina arwan, ja see on ka meie rühma arwamine, et seda wõlga, mis meie wõlgneme Narwale ei saa mitte tasuda riik majade ülesehitamiseiga, waid seal peab otsekohe tasuma nendele, kes on seda kahju kannatama pidanud, et nad wõiksid oma majad üles ehitada, ja ma arwan, et see küsimus peab kõige kiiremas korras, nagu kõik harilikud sõjakahjud lahendatud saama. Eelolewa eelarwe arutamise ajal peab võimalusi ja teid leidma, selle tasusumma eelarwesse ülesse wõtmiseks, et need kahjud tasutud saaks. See Kommunistlike rühma demonstratiivne ettepanek ei lahenda aga seda küsimust kuidagi moodi ja sellepärast hääletab meie rühm selle seaduseelnõu wastu.

A. Hansen (is.): Et korterikriisi tõesti praegu suur on, see on selge, kuid

teine küsimus on ka selge, et siamaale ei ole korterikriisi lahendamiseks mingisuguseid radikaalseid abinõusid tarwitusele wõetud. Kõik need üüriseadused, niihästi endine kui ka praegune ei ole korterikriisi mitte lahendanud, ja teisest küljest ka walitsus ei ole mitte midagi selle heaks teinud. Pean tähendama, et Riigikogu liige Schulbach konstateeris, et wõib olla tahetakse see laen linnadele pakkuda ja et linnad ei soowigi mitte seda laenu wastu wõtta. Minul aga on teada linnadeliidu koosolekutest ja ka sellest mis ajalehtedes ilmunud, et linnad seda laenu pikkisilmi ootawad, et nad saaksid korterikriisi lahendamisele asuda. On ju selge, et käesolewal silmapilgul suurema hooga ei asuta majade ehitamisele erakapitaaliga isikute poolt, waid riik peaks seda ette wõtma suuremal wiisil ja suurema hooga, ja peaks olema tõsisem algataja korterikriisi küsimuse lahendamise juures. Sarnasel arwamisel olid ka kõik eriteadlased üüriseaduse komisjonis, kes selles küsimuses sõna wõtsid, toonitades, et seda küsimust peaksid lahendama need, kes sellele kõige lähemal seisawad. Loomulikult on selge, et omawalitsused peaksid sellele küsimusele kõige ligemale asuma, kuid teisest küljest on meil teada, ja meil ilmuwad igapäew ajalehtedes eelarwed, mille aruanded lõpewad kõik puudujäägiga. Praegustes oludes, kus wõimul kodanlus, ei ole aga mingisuguseid allikaid võimalik tarvitada, et sissetulekuid suurendada. Nagu Tallinna, Tartu ja Narwa linnad, kes sarnases rahalises kitsikuses, et nad oma teenijatele iga kord õigel ajal palkasid maksta ei jõua, wõiksid mingisuguseid summasid koguda, selleks, et korterikriisi lahendada — ei saa uskuda. Nagu ma tean, on kodanlised linnawalitsused praegu niisugusel seisukohal, et nad midagi põhjalikumalt ja radikaalsemalt korterikriisi lahendamise suhtes ette ei wõta. Siin peab riik appi tulema ja leidma teed, et tõsisemalt korterikriisi lahendada. Seda peab tingimata sel teel tegema, et riik saab linna ja omawalitsust toetama rahaga, ja leidma nõu kuidas oma awitawat kätt pakkuda. Kui öeldakse, et see seaduseelnõu ei ole korralikult välja töötatud, siis on see õige. Siin ei ole mitte ette nähtud toetuse maksmise üksikasjalik kord jne., see on aga fakt, et walitsus ei ole selles küsimuses ka midagi teinud, et korterikriisi lahendada, waid on ainult aidanud isegi korterikriisi suurendada, sellega et ise enda asutuste jaoks majasid ehitada ja osaliseltki tööpuudust wähen-

dada, on walitsus majasid ostmas ja ostedud majadest elanikka wälja tõstmas. Walitsusel on kõik wõimalused olnud seda küsimust Riigikogusse rahwa ette tuua. Kuid et walitsus korterikriisi lahendamise küsimust esile ei too, siis oleme meie kohustatud seda tegema. Riigikogu liigetel ja Riigikogu rühmadel on igal ühel wõimalik seda teha. Teil on juristsid ja seadusetundjaid palju rohkem, kui neid leidub tööliste ridades, mispärast ei esine teie siis eelnõudega, mis oleksid korralikud ja põhjalikud. Teie peaksite selle poolt olema, et walitsus peab seda toetama, aga teie esinete järjekindlalt ettepanekuga, et seda tagasi lükata, põhjendades seda ainult sellega, et eelnõud on tehniliselt puudulikud. Teil jääb wõimalus ainult walitsusele ettepanekuid teha, et ta seda küsimust tõsisemalt ette wõtaks. Teil on aga muidugi tõsine üks küsimus, ja see on see eralgatuse printsiip, mille kaudu omale on wõimalik loorberid lõigata ja suuri summe koguda, selle korterikriisi puhul korteritega spekulatsiooniga. Mina arwan, et Riigikogul on täieline wõimalus ütelda, et see kriis saaks lahendatud ja see krediit Wabariigi Walitsuse poolt lubatud.

A. Rei (sd.): Tööerakonna esitaja, kes ette pani seaduseelnõu tagasi lükata, tunnistab, et meie Wabariigi Walitsuse poolt ei ole korterikriisi lahendamiseks midagi tehtud. Meie leiame, et käesolew ettepanek on tarwilik ja ilma, et riik ohwrit kannaks, ei ole korterikriisi lahendamine praegusel ajal wõimalik. Ettepanijad ei salga, et esitatud seaduseelnõu puudulik on. Ma

ei taha siin neid juba mitmelt poolt puudutatud puudusi üksikult analüüsima hakata. Igatahes on käesolew ettepanek — tarwitataw ja ma arwan, et kõige kohasem oleks tema puudusi komisjonis kõrvaldada. Meie rühm toetab sellepärast ettepanekut, et seaduseelnõu komisjoni antaks, kus tarwilikud parandused tehtaks. Kui aga Riigikogu mitte ei soowi seda eelnõu komisjoni anda, siis hääletame meie selle eelnõu I lugemisel wastuwõtmise poolt, lootes, et eelnõu algatajad II lugemisel eelnõusse tarwilikud parandused teewad, nii et eelnõu wastuwõetaw oleks.

Juhataja A. Kerem: Ma panen esimesena hääletamisele ettepaneku, seda seaduseelnõu komisjoni anda. (Hääletatakse.) Teatan, et ettepanek on saanud poolt 22 ja vastu 29 häält ja on sellega tagasi lükatud. Panen hääletamisele teise ettepaneku: seda seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on vastu. Sellega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus. Koosoleku päewakord on läbi. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku aja kohta? (Hüüded kohtadelt: Jääb juhatuse hooleks.) Teisi ettepanekuid ei tehta.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 11,25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Kerem.**

Abisekretäär **W. Pezold.**